● ŠE O GROBNICI CODELLI

Nekaj del je bilo opravljenih

Lansko leto smo v našem glasilu pisali o grobnici baronov Codelli na pokopališču v Štepanji vasi. Grobnica, ki je naš kulturni spomenik, je bila v tako zanemarjenem in zapuščenem stanju, da je zbudila pozornost obiskovalcev pokopališča. Zlasti se je za obnovo grobnice Codelli zavzela naša bralka Tatjana Šušteršič in na njeno pobudo smo tudi povprašali na ljubljanskem regionalnem Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine, kakšne so možnosti za popravilo tega objekta. Povedali so nam, da nekaj denarja imajo na voljo in da naj bi se obnova začela že kmalu, to je lani jeseni.

Pred nedavnim pa nas je Tatjana Šušteršič opozorila, da je grobnica Codelli še vedno v zelo žalostnem stanju in ni opaziti, da bi tam opravljali kakšna dela. Za natančnejše podatke smo poklicali na ljubljanski regionalni zavod, kjer nam je konservatorka **Mojca Arh** pojasnila, da so dela, ki so jih obljubljali, naredili, najbrž pa ljudje tega niso opazili, saj je prvi del obnove obsegal sanacijo ravne strehe grobnice, česar s tal seveda ni mogoče videti. Prejeli smo tudi podrobnejše poročilo o tem, kakšna dela so bila narejena.

V skladu s predračunom so na ravni strehi grobnice odbili cementni estrih, zidne zaokrožnice, dobavili in vgradili nove cementne osnove iz fine cementne malte, naredili nove zidne zaokrožnice, izdelali in vgradili zbiralni kotliček na ravni strehi, ga povezali z odtokom, izolirali streho z ibitolom in izotektom. Dodatna dela pa so obsegala še odbijanje preperelega dela betonskega venca ob kotličku, zaopaženje in krpanje z betonom, krpanje zidne obloge in odstranitev pločevine, tesnenja stikov na betonski okrasni ograji s silikonom, ročno odstranjevanje mahu in ročno natovarjenje in odvoz odpadnega materiala.

Vsa ta dela je opravil Givo, Gradnje in vzdrževanje objektov, stala pa so 6 milijonov 642.260 dinarjev, Ljubljanska kulturna skupnost pa je lansko leto za obnovo grobnice namenila le 2 milijona in 800 tisoč dinarjev. Manjkajoči znesek si je Zavod moral »sposoditi« iz druge akcije, vendar bo v tem letu denar moral vrniti. Nimamo še podatkov o tem, ali se bodo dela na grobnici nadaljevala tudi letos ali ne, vendar bomo v prihodnje še poročali o tem.

D. J.

● Mešani pevski zbor upokojencev iz Most tudi letos pred Prešernovim spomenikom

Kot vsako leto je tudi letos MEPZ zveze upokojencev občine Ljubljana Moste-Polje počastil spomin na našega velikega pesnika dr. Franceta Prešerna s svojim pevskim nastopom 8. februarja 1989 pred njegovim spomenikom v Ljubljani. Bilo je veliko poslušalcev, predvsem šolske mladine.

Prijatelji petja, pridružite se našemu pevskemu zboru!

CIRIL TRAVEN
Slika: MARJAN CIGLIČ

● Slikarska zapuščina Franceta Pavlovca (1897-1959)

Februarja je minilo 30 let od smrti slovenskega slikarja Franceta PAVLOVCA, rojenega 1897 v Trnovem pri Ilirski Bistrici. Njegov bogat slikarski opus si lahko ogledamo v ljubljanski Moderni galeriji do 26. marca.

Obisk likovne razstave l. 1920 v Jakopičevem paviljonu je odločil, da je železniški uslužbenec Franc PAVLOVEC leta 1923 postal slušatelj zagrebške likovne akademije. Šolanje je uspešno zaključil leta 1927 pri prof. Vladimiru BECIČU.

Pavlovec je bil vseskozi krajinar in le redko se je lotil portreta ali tihožitja. Želel je nadaljevati tradicijo slovenskih impresionistov, toda na sila samosvoj način. Njegove krajine so nežne, polne romantike in poezije. Poteze čopiča so tanke, okrelne in večkrat tudi – prekinjene. Slikal je Gorenjsko, Notranjsko, Kras... Najraje pa je postavil slikarsko stojalo ob Savi v okolici Stožic ali pod Šmarno goro.

Pokojni umetnostni zgodovinar dr. Stane Mikuž je nekoč zapisal: »Kadar je stal pred svojim, platnom, je pozabil na vse tegobe in neprilike ter se je jadrno podal v lepši, plemenitejši svet. V svet, kjer ni senčice vulgarnosti in grobosti, na zemlji, kjer je vse oplemeniteno v najbolj odličnem pomenu te besede. Naj je slikal krajino, rože ali portrete, vsepovsod srečujemo moža, kateremu moramo reči: Dober dan, gospod France PAVLOVEC!«

M. R.

France Pavlovec: »Vaški motiv«, olje, 1938

● Dogovori in načrtovanje nekaterih skupnih akcij petih ljubljanskih in mestne ZKO so že obrodili sadove

Področno združenje gledaliških in lutkovnih skupin, ZKO Vrhnika in ZKO mesta Ljubljana so v mesecu februarju skupaj pripravili in izpeljali območno srečanje lutkovnih skupin in sicer v dveh delih: v sredo, 22. februarja v Cankarjevem domu na Vrhniki, kjer se je v enem dnevu zvrstilo sedem lutkovnih predstav – Jajce Stanka Kariliča – Lutkovni krožek O. Š. X. SNOUB Ljubljana, Pekarna Mišmaš Svtlane Makarovič – Vzgojnovarstvena organizacija Grosuplje, Dva snežaka Janeza Bitenca – VVO Vič-Rudnik, V deželi otrok Janeza Bitenca – Oder treh herojev Pirniče, Pekarna Mišmaš Svetlane Makarovič – Srednja vzgojiteljska šola Ljubljana, Racman po motivu N. Grnetova – Lutkovna skupina DPD Svoboda Bežigrad, Sovica Oka S. Makarovič in M. Rogelje – VVO Vič-Rudnik ter v četrtek, 23. februarja v Lutkovnem gledališču v Ljubljani, kjer so si obiskovalci lahko ogledali šest predstav: Zgodbo Tri-trač Bizjaka in Lokoška – Lutkovna skupina FRU-FRU Ljubljana, Sinjemodri Peter U. Guyla in M. Beline – Lutkovna skupina ŠKUD Barje O. Š. Brezovica, Mojco Pokrajculjo – O. Š. Oskar Kovačič Ljubljana, Ta vesela noč ali Matiček se ženi – FRU-FRU Ljubljana, Rdečo kapico Staše Jelič – Lutkovna skupina KD Račna in Pajacka in punčko Kajetana Koviča – Lutkovna skupina AN-BAN Vrhnika.

Poleg območnega srečanja lutkovnih skupin načrtujeta Področno združenje in ZKO mesta Ljubljana še srečanje odraslih gledaliških skupin – **od 23. do 27. marca 89,** ter srečanje šolskih oz. mladinskih gledaliških skupin – **od 6. do 9. aprila 89.**

V okviru akcije Naši dosežki bo ZKO mesta Ljubljana pripravila še srečanje odraslih pevskih zborov v Kulturnem centru Ivana Cankarja in kulturnem domu Španski borci ter srečanje najboljših otroških in mladinskih pevskih zborov ljubljanskih osnovnih in srednjih šol.

V načrtu je tudi koncert treh najboljših ljubljanskih folklornih skupin – Marolt, Rožanc, Emona v KCIC in območno srečanje plesnih skupin, o čemer bomo še pisali.

● SLOVENSKI KULTURNI TEDEN ŠE ENKRAT

Umiranje na obroke

Če smo si Sovenci zbrali dan smrti našega velikega pesnika za svoj kulturni praznik, naj še stanje v naši družbi in v kulturi poimenujemo s pravimi besedami. Jaz temu pravim UMIRANJE NA OBROKE, po romanu Igorja Torkarja.

V tednu, ko smo se spomnili 140-letnice smrti dr. Franceta Prešerna, pesnika, misleca in vizionarja, so bili vsi mediji obveščanja polni besed, uspehov, neuspehov, podelitev raznoraznih priznanj in nagrad, pa tarnanja nad obubožanjem kulture in tistih, ki jo vodijo. In denarja je res vedno manj in manj in suša vedno temeljiteje suši prav tiste vire, od koder so doslej še curljala sredstva za to in druge družbene dejavnosti. Kriza zdaj udarja vseprek in prednjo ni imun nihče več v tej naši deželi na sončni strani Alp, da o onih bolj oddaljenih niti ne govorim.

Najprej se moramo vprašati, čemu smo sploh zabredli v to – malodane brezizhodno – stanje? Soglašali boste z menoj, če rečem, da ne zaradi tega, ker smo imeli premalo sej, sestankov, dogovorov, okroglih in kvadratastih miz, razprav, simpozijev, posvetovanj..., pač pa zaradi tega, ker je bil KULTURNI nivo teh pogovorov na ravni čvekanja, nakladanja, klobasanja, zato, ker med udeleženci teh pogovorov ni bilo niti temeljev kulture: iskrenosti, spoštovanja dogovorjenega, odgovornosti. Milijarde sklepov niso prinesle rezultatov, ker se že prvih dogovorov nismo držali. Namesto, da bi se domenili za eno nalogo in jo uresničili, smo se dogovorili za dve, pa rešili vsake malo. Prevladalo je polovičarstvo, ustalilo se je kot način, delovna metoda, sistem, ta pa je zahteval vedno več dogovarjanja in vedno več novih in še bolj novih, nekoliko drugače formuliranih sklepov, skratka mnogo praznih opravil za malo ali nič haska. In zato smo zdaj tu, kjer smo.

Odpadel ali izostal je torej osnovni moto kulture, tisto najpomembnejše v naših medsebojnih odnosih in v našem obnašanju. Torej bistvo: da tisto, kar skleneš ali obljubiš, podpišeš ali kakorkoli že, da tisto potem tudi narediš. Namesto tega pa smo (družba, sistem, posamezniki) izumili in osvojili povsem naša pravila igre: iskanje opravičil, razlogov proti realizaciji naloge, a še to le na začetku, kasneje pa sistem (ki smo ga spretno in sprotno dograjevali) dopuščal, da je en sam sklep ustvaril pravcato bazo za snovanje množice dodatnih vprašanj, problemov in težavic, ki so zahtevali nove rešitve in ukrepe in seveda nove sklepe ... in tako vse do današnjega dne.

Skratka, denarja za kulturo ni zato, ker ni bilo kulture v naših medsebojnih odnosih, pa čeprav jim je bil okvir še kako bleščeč, saj so bili uokvirjeni v »socialistično samoupravljanje«, v »dogovarjanje in sporazumevanje«, pa v še kaj drugega in čeprav so nad vsem tem bdele najodgovornejše družbenopolitične organizacije

Poglejmo zdaj še malo čez kak tovarniški plot. Vse tisto zgoraj v veliki meri lahko drži tudi za vsako delovno organizacijo. Tudi tam zmanjkuje sredstev v skladih skupne porabe, pa se zato najprej zapro pipice za kulturno dejavnost. Pa vendar menim, da bolj kot obiskovanje kulturnih hramov, na primer našega Kulturnega doma Španski borci, torej da bolj kot kljukanje vrat tiste hiše potrebujemo več medsebojne iskrenosti, pravega sodelovanja, odgovornosti ob uresničevanju sprejetih sklepov in dosledno izpolnjevanje tistega, o čemer se zmenimo. In vse to naj zamenja familiarnost in čezmerno strpnost, saj nam mnogokaj ni po volji, pa vendar pred napakami mižimo na eno ali na obe očesi, marsikaj raje preslišimo, toleriramo drug drugega, naredimo pa raje malo manj kot ravno prav, misleč: bo že kako. In temu pravim: pomanjkanje kulture. In da bi nam šlo bolje, ne potrebujemo kulturnih hramov, pač pa temeljito prenovo samega sebe, nekakšno očiščenje – vendar ne tako pred Bogom s spovedjo in nekaj očenaši za odpustek, pač pa takšno, ko si bomo potem vedno in brez zadrege pogledali v oči. A vse bolj se mi zdi, da za kaj takšnega še vedno nismo pripravljeni, saj se je mnogo lažje sprenevedati, si izmišljati drobcene in debele laži, pa šušmariti za hrbti...

In kje je potem rešitev? V zdajšnji položaj – se pravi v krizo (ekonomsko, moralno...) – nas je pripeljalo čakanje na višjo zavest, ki naj bi se razvijala vzporedno z razvojem samoupravljanja. Stanje kaže, da smo se zmotili. Izhod je v tržnosti. Točno. Ne potrebujemo takšnega gledališča, kulturnega doma, galerije..., ki se bo obdržal zgolj z dotacijami, pač pa takega, ki bo ponujal program, za čigar vstopnice se bomo stepli. In enako naj bi obveljalo tudi v tovarnah ali tam, kjer se ustvarjajo dinarčki. Odločba za razporeditev na dela in naloge novinarja, tkalca, šivilje ali tehnologa – naj nikakor ne bi pomenila dopokojninsko ali dosmrtno zaposlitev, pač pa delo do takrat, ko bodo vidni rezultati, kakovost, inovativnost, iskanje rešitev, ne pa sposobnost iskanja opravičil, obtoževanja drugih, valjenja krivde drugam, metanja polen pod noge. In to povsod v družbi in v življenju. In ker nam ne kaže čakati na prihod višje zavesti in ker kulture ne pridobimo z obiskom ene al. dveh predstav, bomo prisiljeni sprejeti ta nova pravila igre, ki jim povsod po zahodu pravijo fair play...

Naj končam to razmišljanje. Vzemite kdaj v roke Prešernove Poezije in si kaj preberite iz Nove pisarije!

JOŽE PRAPROTNIK

Vesti iz kulture

Založbi Borec in Partizanska knjiga sta tudi letos podelili Kajuhove nagrade. Prejeli so jih: pesnik Andrej Brvar za pesniško zbirko Mala odiseja ter slikar Zmago Jeraj za likovno izpoved te zbirke. Niko Košir za spominsko prozo »Mojih šeststoštestnajst partizanskih dni, Janko Perat za roman Krokarjeva jesen in Igor Cvetko za etnomuzikološko menografijo Jest sem Vodovnikov Jurij.

V kulturnem programu sta nastopila Klavirski kvartet RTV Ljubljana in igralec Roman Končar, ki je recitiral nekaj Kajuhovih pesmi.

V novi galeriji Kauffman v mestu Bopfingen pri Stuttgartu je pred kratkim razstavil svojih novejših 45 del slovenski slikar Jože Tisnikar. V katalogu lahko preberemo, da je Jože Tisnikar – mistik, »avtor, ki igra v sodobnem svetovnem slikarstvu povsem svojsko vlogo«.

Otvoritve razstave sta se udeležila tudi jug. generalni konzul dr. Rade Milovanović in član deželne vlade Gustav Wabro.

Izpod peresa dr. Janeza Mušiča je izšla Antologija o Prešernovih sodobnikih. Knjiga je pravzaprav nadaljevanje prve Sila spomina istega avtorja.

Na letošnjem jubilejnem 20. taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični bo po zadnjih podatkih sodelovalo 290 zborov. Z namenom, da bi jih nastop na taboru spodbujal pri njihovem delu, so v program vključeni tudi nastopi mladinskih pevskih zborov. V letošnjem letu bodo nastopili le mladinski zbori iz občine Grosuplje, naslednja leta pa tudi zbori iz cele Slovenije in zamejstva.

Ena izmed letošnjih novosti na taboru je napovedovanje. Napovedovalcev bo več, vsaka pesem pa bo napovedana v narečju.

Zbral in uredil M. R.

Kulturno bogastvo Lipoglava in okolice

Ta prispevek je del govora s proslave ob slovenskem kulturnem prazniku na Lipoglavu 10. februarja 1989, ki ga je imel Jakob Müler iz Grosupljega. Na koncu prispevka je avtor predlagal popis vseh učiteljev in učiteljic na Lipoglavu oziroma zapis lokalne zgodovine šolstva tega območja.

Naj povemo, da je ta popis z lokalno zgodovino šolstva že naredil Avgust Trplan in ga bomo objavili v prihodnji številki.

Avtorjema se v imenu bralcev zahvljujemo za voljo in trud. Oba članka sta dragocena prispevka k našemu vedenju in osveščanju o nas in naših krajih v davni in bližnji preteklosti. Želimo posnemovalcev.

Urednik

Vasi Sela, Pance, Veliki in Mali Lipoglav, Repče pa Zg. Slivnica so razsejane po slemenih, pobočjih in doleh, kjer se gozdovi in senožeti izmenjujejo z njivami in sadovnjaki. Zemlja je marsikje strma, tudi kamnita, drugje spet ilovnata in malo bolj rodovitna, vendar v glavnem skromna, če že ne skopa. In vendar je ta zemljica že skoraj 3000 let obdelovana, negovana, kulturna, in ne le snovno, ampak tudi duhovno in umetniško plodna.

Zgodovina kulture med Pugledom, Senožetjo, Magdalensko goro in Pirčevim hribom obsega tri obdobja. Prvo obdobje je zacvetelo pred kakimi 2800 leti. Po hribovju so živeli ljudje, ki so morda govorili venetsko, morda ilirsko: oboje bi danes najlaže razumeli Albanci. Z njimi so živeli nekaj pozneje tudi Kelti, ki bi jih morda najbolje razumeli današnji Irci. Od severozahoda so si ta ljudstva po slemenu Golovca, čez Molnik, Magdalensko goro pa naprej na poliško Gradišče, Kucelj in dalje proti stiškemu Gradišču zgradila poti, ki so povezovala vrsto gradišč. Središče naselij okoli Lipoglava je bilo verjetno na Gori, kjer je stala utrdba z visokimi, še zmeraj vidnim obrambnimi okopi. Grobišča tega ljudstva neznanega imena so raztresena od Joštarjevega laza do Parklovca, na južni strani Gore pa zlasti na Voselnici, skupaj nad tisoč najdenih grobov. Iz ostankov posodja, orodja ali orožja si moremo predstavljati, kako so ti naši zemeljski, nekrvni predniki živeli. Vrezane in vtolčene v kovinske situle so se ohranile celo podobe tega ljudstva: ljudje v dolgih haljastih oblačilih iz lanu, pokriti s ploščatimi ali stožčastimi kapami, vojaki s čeladami, igralci na trstenke (grške piščali), pastirji in poljedelci, knezi in umetniki, konjarji in vojščaki. Svojo materialno kulturo: posodje, konjsko opremo, osebne predmete so izdelovali sami po zgledu ali ob pomoči strokovnjakov s področja današnje severne Italije in pod vplivi iz Grčije, nedvomno pa so marsikaj tudi uvažali. Ko so okoli Kristusovih časov kraje zasedli Rimljani, se je začel propad »Magdalencev«: ceste so se že s Kelti spustile v dolino pod Goro, k Šmarju, nekaj stoletij po prihodu Rimljanov pa so se ljudje umikali v višje hribovje, želeč se vsaj začasno rešiti pred umičevalnimi navali različnih tujih, mimoidočih ljudstev. Kultura »Magdalencev« pa je ostala, skrita v zemlji.

Drugo pomembno kulturno obdobje se začenja okoli leta 1000 ter obsega kakih 800 let. Lipoglav, ki ima svoje soimenjake v Istri, v Hrvaškem Zagorju, na Češkem in Poljskem, se v listinah prvič omenja leta 1136, Pance se omenjajo okoli leta 1400, Repče pa 1444. Ljudje so spet kultivirali zemljo, obdelovali polja, redili živino, med njimi pa se je utrjevala nova duhovna kultura: krščanstvo. Zrasle so cerkvice: sv. Miklavža na Malem Lipoglavu (13. stol.), poznogotska sv. Magdalena na Gori, gotska sv. Lucija v Dolah, sv. Pavla v Šentpavlu, zlasti pa cerkev sv. Marije (13. stol.) v Šmarju, ki je po Mariji dobilo tudi ime. Koliko visoke kulturne zavesti in ustvarjalnosti je zbrane v teh cerkvicah: oltarji, križevi poti, kipi, slike pa stari urbarji in krstne ter druge knjige po župniščih. Kadar obiščete Goro, si oglejte šilasto priostren obok glavnih vrat: v gotiki nastala krivulja, ki kot da ponazarja rast navzgor, v svobodo.

Vse cerkvice so kulturno delo naših dedov in pradedov, v njih se je oblikovala slovensko knjižna beseda, petje, umetnost. V zvezi z vero se je med ljudstvom vseskozi širilo tudi znanje: že leta 1504. je v Šmarju vodil šolo duhovniški pripravnik Štefan Pechlar, Ribničar po rodu, njegov predstojnik pa je bil Šterlekar. V to šolo je morda kako leto hodil tudi znameniti Primož iz Rašce, tako domneva oziroma sumi France Lokar, lipoglavski pesnik. Oblikovanje znanja je oblikovanje človekovega duha, mišljenja, kulture, zaradi tega je treba kulturo krščanstva – ne gleče na nazor – spoštovati, ljubiti in biti ponosen nanjo.

Tretje obdobje kulturnega razvoja območja Lipoglava obsega dobo zadnjih 100 let, ko je tu delovalo ali se rodilo 6 pomembnih slovenskih ustvarjalcev. Morda je za začetek domače inteligence v povezavi z ustanovitvijo enorazredne osnovne šole 1864., in sicer v hištrni župnišča? Najstarejši kulturnik tega obdobja je Frančiček Marešič (1846–1901), doma iz Kostanjevice na Krki, duhovnik, ki je dopisoval v dnevno časopisje s psevdonimom Kostanjeviška muha, sicer pa znal vse slovanske jezike in prevajal iz francoščine in češčine ter po Lipoglavu in drugod po Dolenjskem nabiral domače besede in izraze. Nekaj iz svoje zbirke je objavil v Dom in svetu (1895). Na Lipoglavu je npr. Marešič slišal izraz babja jeza za droben zrnat sneg, belična za konopljo, bosač za lesen voz brez železnih obročev na kolesih, ipd. Kot mlad fantiček je bil tako reven, da je prišel bos na polnočnico v kostanjeviško cerkev in se skrival na koru. Ko si je kasneje denarno opomogel, je vneto podpiral študirajočo slovensko mladino. Pokopan je pri sv. Miklavžu na Malem Lipoglavu.

Dvajset let po Marešiču – 1876 – se je na Pancah rodil Anton Skubic, po domače Grumov, edini sin, v šolah odličnjak, po poklicu duhovnik, sicer pa gospodarstvenik in zgodovinar. Govoril je 7 jezikov in bil dolga leta dekan v Ribnici, kjer je tudi pokopan (1940). S kakšno vnemo je npr. hodil v zvonik romarske cerkve pri Novi Štifti, ko je sušil v cerkvenem jabolku na vrhu zvonika odkriti dokument, ga analiziral in razvozljaval. Napisal je skoraj 800 strani debelo knjigo Zgodovina Ribnice in ribniške pokrajine, ki je izšla 1976. V zvezi z Ribnico je Anton Skubic pisal tudi o Prešernu in Trubarju.

Leta 1877 se je na Malem Lipoglavu pri Erjovčkovih rodil Anton Grum, ki je umrl star 97 let. Po poklicu je bil najprej uradnik, pozneje pa organist in učitelj glasbe. Skomponiral je okoli 300 pevskih skldb, od tega polovico ljudskih ali osebnih, polovico cerkvenih. Pri Erjovčkovih še hranijo rokopis Antonove pesmi O Lipoglav, katere prva kitica se glasi:

O Lipoglav, moj dragi dom,
nikdar pozabil te ne bom!
Sprejmi poziv srca gorak,
ki ti pošilja ga rojak.

Pesem je bila napisala 1972. leta v Dubrovniku, kjer je skladatelj tudi pokopan. Vem, da v nekaterih okoliških cerkvah pojejo tudi Grumove pesmi, s katerimi je obogatil slovensko cerkveno glasbo. Ali ne bi bilo lepo oživiti in počastiti Grumov spomin s kakim koncertom njegovih pesmi tudi v rojstnem kraju? Iz domače zemlje raste zdravo in pokončno drevo!

Leta 1881 se je rodil na Pancah pri Halebovih Frančišek Jere, ki je kot duhovnik študiral grščino, latinščino in slovenščino ter postal profesor na gimnaziji v Ljubljani, kjer je pred 30 leti (1959) umrl. Napisal je več latinskih učnih knjig, pomagal pri nastanku prvega in edinega splošno grško-slovenskega slovarja (1915) in bil eden od treh prevajalcev Svetega pisma Nove zaveze (1925–1929), temeljne knjige mnogih kulturnih jezikov, prevoda, ki se je prebiral vse do leta 1984, ko je izšel povsem nov prevod. Halebov France, doktor in profesor, je stanoval v internatu v Šentvidu nad Ljubljano, in luč v njegovem oknu se je redno prižigala ob tričetrt na štiri zjutraj. Bil je marljiv kulturni delavec in prav je, da se ga spominjamo in smo ponosni nanj.

Poleg Skubica in Jereta se je na Pancah rodil tudi Janez Žagar, po domače Dolgonjivarjev, in sicer leta 1903. Bil je soustanovitelj založbe Modra ptica, urednik knjižne zbirke in književne revije z naslovom Modra ptica. Knjige te zbirke so pojem kvalitetne, odlične knjige – v zbirki so izhajali prevodi najboljših svetovnih proznih del. Mimo knjig Modre ptice, ki so imele tudi izredno lepo zunanjo podobo, saj je urednik Žagar znal pritegniti najboljše oblikovalce tedanjega časa, ne more iti noben zgodovinar uredništva in založništva na Slovenskem. Žagar pa je tudi sam pisal zgodbe, pesmi, ocene ter tudi tri drame: Vrtinec, (izšla 1925), Zaroka, in pa Razdejanje. Spodobilo bi se, da bi domačini zaigrali igro Vrtinec, saj je kvalitetna, umetniško in problemsko zanimiva, obenem pa gledališko dovolj preprosta tudi za podeželski oder. Kdo bo spoštoval naše domače kulturnike, če jih ne bomo znali ceniti in gojiti njihov spomin sami? Janez Žagar je umrl 1972. leta, povsem pozabljen od slovenske kulturne javnosti. Tudi Žagarjev sin Martin, ki živi v Ljubljani, je prevajal iz angleške oz. ameriške literature. Če sem pregled kulturnikov s področja Lipoglava začel s priseljenim Marešičem, naj ga končam s Francetom Lokarjem, pesnikom, ki zdaj že 9. leto pastiruje pri sv. Miklavžu. Rodil se je 1917 v Polju pri Višnji Gori, izdal pa je 10 pesniških zbirk, od tega dve z navedbo Lipoglava kot kraja izida: Ura abecede (1982) in Kar dan v sebi skriva (1986). Lokar je pesnik, ki »s kanglico strahu sam zase nosi svetlobo med ljudi«, je pa tudi pesnik elementarne ljubezni do zemlje in kmeta. Za svoje družbeno in kulturno delo je leta 1974 prejel red bratstva in enotnosti.

Seveda izhaja iz Lipoglava in okolice še vrsta drugih kulturnih delavcev, omenim naj samo nesrečnega inženirja Jožeta Skubica, po domače Pavlovčevega, strokovnjaka za sadjarstvo, avtorja vrste strokovnih člankov in tajnika predvojne Kmetske zveze – ki se je ponesrečil leta 1936, star 35 let. Med vrsto lipoglavskih šolnikov pa naj omenim Anico Urbinc s Sel, ki je okušala politično trdoto in zapostavljanja, ker je ohranila človeški ponos in pokončnost, in se je njeno prepričanje razlikovalo od uradno predpisanega. Prav bi bilo, da bi se naredil popis vseh učiteljev in učiteljic na Lipoglavu oz. lokalno zgodovino šolstva tega področja sploh.

Ob koncu želim vsem domačinom Lipoglava in okoliških vasi, da bi se znali bogatiti ob svojem velikem kulturnem bogastvu, ki sega od »Magdalencev« do današnjih dni, obenem pa, da bi znali biti pokončni Slovenci in dobri ljudje.

JAKOB MÜLER